

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Onder of boven de Schelde

Hoewel in dit tijdschrift zelden wordt stilgestaan bij persoonlijke geschiedenissen, dwingt het recente overlijden van Jan Groen tot een uitzondering op deze gewoonte. Jan Groen was lange tijd gezichtsbepalend voor het Nederlands Psychoanalytisch Genootschap. Hij haalde het toenmalige Psychoanalytisch Instituut Utrecht uit de RIAGG-vorming en stond aan de wieg van de nu traditionele psychoanalytische symposia in Utrecht. Groen schreef een aantal boeken en was actief als psychoanalyticus, bestuurder en opleider. Zijn overlijden is niet alleen een verlies voor de leden van het NPG, maar ook voor veel andere Nederlandse analytici.

Vlaamse analytici zijn toch wel duidelijk van een ander slag dan Vlaamse politici: de laatstgenoemden komen maar niet tot regeringsovereenstemming, maar de Vlaamse collegae in het *Tijdschrift van Psychoanalyse* zijn zeer slagvaardig. Gezien het feit dat zestien van de eenentwintig bijdragen in het eerste nummer van dit jaar van de hand van Vlamingen zijn, zou er zelfs sprake kunnen zijn van een redactioneel Vlaams Blok. Gelukkig laten de statistieken van de vier nummers van jaargang 2007 zien dat het evenwicht optimaal was, met vijfenveertig bijdragen van Nederlandse en eenendertig van Vlaamse hand (verdeling ongeveer conform het abonneebestand). Laat ik niet spreken van een trendbreuk, daarvoor is het nog te vroeg.

Hoewel, ook de gemiddelde geografische locatie van het redacteursbestand schuift zuidwaarts op, nu we noodgedwongen afscheid hebben genomen van drie redacteurs die hun zittingstermijnen erop hadden zitten. Het meest noordelijk wonende redactielid, Mary Hoxe, bracht in de vergaderingen vaak de gewone, Friese nuchterheid in: 'Nou, ik zie anders helemaal niet waarom dat zo zou zijn.' Daar stond dan weer de wijze, integrerende inbreng van Antoine Mooij tegenover, die meestal na enig zwijgen op zachte, bescheiden toon een conclusie ten beste gaf. Niet zelden begon zo'n zin met: 'Zou het niet zo kunnen zijn, dat ...', waarop de voltallige redactie meteen aandachtig luisterde. De in Vilvoorde wonende Johan De Groef verlaat de redactie met achterlating van mijn ontzag voor zijn belezenheid. Niet zelden verzucht ik tegen Nederlandse collega's jaloers te zijn op de Vlaamse belezenheid. Alle drie de collegae wil ik hartelijk bedanken voor hun inhoudelijke inbreng en inspirerende betrokkenheid.

Leeuwarden, Utrecht en Vilvoorde werden ingeruild voor respectievelijk Amsterdam, Rotterdam en Brasschaat, vandaar de verzuidelijking van de geografische locatie. Een statisticus constateert misschien een regressie naar het gemiddelde, maar gezien de nieuwe samenstelling van de redactie zal dat zeker niet het geval zijn. Wouter Gomperts, die in zijn leven nog nooit buiten Amsterdam-Zuid heeft gewoond en in dit tijdschrift schreef over dysmentalisa-tie als predispositie tot het disproportioneel geweld, neemt plaats in de redac-tie namens de NVPP. Nelleke Nicolai, die nog nooit buiten Rotterdam heeft gewoond, is psychiater en schreef menig artikel en boek over vrouwenhulp-verlening. Namens het NPG neemt zij zitting in de redactie. In dit tijdschrift schreef zij onder andere over hechtingsstijlen en het Gehechtheidsbiografisch interview. Met het oog op de komende wisseling van het hoofdredacteurschap versterkt Michel Thys de redactionele gelederen. Met zijn artikel over fascina-tie, trauma en doodsdrijf geeft hij in dit nummer een proeve van zijn meester-schap als psychoanalyticus/filosoof/hermeneut. Michel Thys was al eerder lid van de redactie en tot voor kort voorzitter van de Stichting Tijdschrift voor Psychoanalyse. Ik weet zeker dat de honkvastheid van de drie nieuwe redactie-leden vooral wijst op een grote loyaliteit en stabiliteit, en dat we niet hoeven te vrezen voor een <inhoud die naar het gemiddelde regredieert>.

Wat Michel Thys zelf vindt van mijn bovenstaande kwalificatie van hem als <psychoanalyticus/filosoof/hermeneut>, weet ik niet, maar zijn artikel over fasci-natie, trauma en de doodsdrijf roept wel die associaties bij mij op. Veel analytici, schrijft Thys, vinden het concept <doodsdrijf> obsoleet, maar hij wil het nieuw leven inblazen. In zijn recent verschenen proefschrift onderzocht hij de fascina-tie, die hij beschreef als een toestand waarin iemand een extreme aandacht voor iets heeft, maar waar tegelijkertijd elke persoonlijke betrokkenheid opgeheven is. Op het moment dat de emotionele gerichtheid de intensiteit van fascinatie bereikt, verdwijnt de emotie. Datzelfde kenmerkt een trauma: afwisselend is er sprake van een emotionele storm en van een gefascineerde stilte, waarin iemand als het ware gedepersonaliseerd zijn toestand beziet. De emotie is te heftig geworden bij een oelopende aandachtsintensiteit, en een toestand van fascinatie wordt bereikt. De interessante stap die Thys nu maakt, is dat de doodsdrijf, opge-vat als een niet-biologische herhalingsdwang, op het moment van fascinatie het psychische leven stillegt: de mens voelt zich nietig worden en verliest het contact met zichzelf, en <kleeft bewegingloos aan het fascinerende object waartoe alle bestaan is teruggebracht>. Het artikel vraagt om een langzame, contemplatieve leesstijl, maar die wordt dan rijkelijk beloond.

De werking van de doodsdrijf komt in een modern jasje terug in Ceyskens artikel over verslaving. Ceyskens werkt in de verslavingszorg en vraagt zich af waarom verslaafden voedende relaties weigeren of stukmaken. Eerst staat hij stil bij Freuds idee dat onder de impuls van de doodsdrijf <verbindingen en relaties worden verbroken en complexere netwerken worden afgebroken>. Vervolgens betreedt Rosenfeld het theoretische toneel, die schrijft over het narcistische

almachtige zelf als een innerlijk object, waar de patiënt naartoe vlucht, weg van agressieve gevoelens die uitgelokt worden door situaties van afhankelijkheid, frustratie en afgunst. Ten slotte wordt dit destructieve narcisme gezien zonder het concept van de doodsdrijf, maar vanuit het omgekeerde: de afwijzing van de levengever, zoals Symington dat conceptualiseert. Ceyskens illustreert zijn betoog met uitgebreide gevalbeschrijvingen, zodat ondanks alle problematiek een levendig artikel is ontstaan. In de rubriek boekbesprekingen vindt u een recensie van *The selfpsychology of addiction and its treatment — Narcissus in Wonderland*, waarin op verslaafdenproblematiek wordt ingegaan vanuit een ander theoretisch kader.

Anders dan de laatste tijd gebruikelijk, zijn er slechts twee artikelen. De reden is dat het aanbod van verslagen en boekrecensies zo groot is, dat er een stuwmeer dreigde te ontstaan. Boekenredacteur Marc Hebbrecht weet al jaren met grote ijver de rubriek die naar horen zeggen het meest gelezen wordt tot een belangrijke vorm van kennisoverdracht te maken. In de diversiteit van boeken en verslagen vallen mij twee zaken op: er is veel aandacht voor narcisme en wetenschappelijk onderzoek. In het Vlaamse werkt universitair onderzoeker Patrick Luyten samen met psychoanalytici, wat leidt tot belangrijk onderzoek over de behandeling van depressie, of tot een bundel onder de titel *Psychoanalyse, cognitieve psychologie en evidence-based medicine*. Maar genoeg over een nieuw vermeend Vlaams blok, ook besprekingen van historie van de psychoanalyse, cultuur en van Kandels bundeling van artikelen hebben een plaats gevonden in deze rubriek.

Frans Schalkwijk

► *Nieuwe voorzitter*

Vanaf dit nummer wordt het *Tijdschrift* beleidsmatig gedragen door een nieuwe voorzitter. Johanna Kessler maakt in het bestuur een blitzcarrière: begin 2006 nog kersvers bestuurslid en nu mag ik haar reeds verwelkomen als mijn opvolgster. En dat doe ik met overtuiging en in alle vertrouwen. Johanna werd unaniem door de bestuursleden voorgedragen voor deze functie. Na een verwaarloosbare beleefde aarzeling nam ze de uitdaging prompt aan. Van het begin af aan gaf Johanna blijk van een spontane en energieke loyaliteit naar de hele onderneming van het *Tijdschrift*. Organisatorisch en communicatief toonde ze zich reeds een goed 'uitgeruste' en wakkere vrouw. Dat belooft. Het *Tijdschrift* kan op twee oren slapen.

Johanna en de overige bestuursleden, ik wens jullie nog boeiende bestuursjaren. Hopelijk worden ze even plezierig als de herinneringen die ik in dankbaarheid bewaar aan de mijne.

Michel Thys

► *Afscheid en welkom*

Nu Michel Thys naar de redactie vertrekt is het aan mij als prille voorzitter om afscheid te nemen van mijn voorganger. Lezers van het eerste uur weten dat hij een indrukwekkende staat van dienst heeft. Na zijn betrokkenheid bij de oprichting in 1994 bleef Michel onvermoeibaar actief. Eerst was hij namens de VVPT zeven jaar redactielid, om vervolgens zeven jaar de BSP in het bestuur te vertegenwoordigen, waarvan de afgelopen zes jaar als voorzitter. Michel heeft een groot hart voor de zaak, dat moge duidelijk zijn. Op de werkvloer betekent dat onder andere dat je steeds kan rekenen op zijn vriendelijkheid, op zijn oprecht en goed luisterend oor, en op zijn heldere en stipte communicatie. Dat maakt samenwerken met hem erg prettig. In de korte tijd dat ik met hem in het bestuur zat, bleek mij ook hoezeer hij een inhoudelijk creatief, en een écht vrij denker is. Dat is een groot goed, zowel in de psychoanalyse als voor de redactievoering en het *Tijdschrift*. Helemaal als dat zoals bij hem samengaat met het vermogen verbindend te zijn tussen mensen die een gezamenlijke taak hebben te vervullen. Redactie en bestuur zijn dan ook buitengewoon blij met Michel.

Graag wil ik Johan De Groef hartelijk welkom heten. Vanaf 2001 is hij redactielid als vertegenwoordiger van de BSP. Na het vertrek van Michel komt hij nu het bestuur versterken. Ik hoop dat Johan dat met dezelfde gedrevenheid en het enthousiasme zal doen zoals ik dat in de gecombineerde redactie- en bestuursvergaderingen van hem heb meegemaakt. Voor de komende tijdschriftjaren wens ik ons allen een heel plezierige en inspirerende samenwerking toe!

Johanna Kessler